

ESS1 – 2. Program

**Usposabljanje strokovnih delavcev za uspešno vključevanje
otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami v vzgojo
in izobraževanje 2008 – 2011**

**Uvajanja koncepta učne težave v osnovni šoli s
pomočjo inkluzivnih timov**

**Uporaba neformalnih strategij
pri prepoznavanju in diagnostičnem
ocenjevanju učnih težav**

dr. Lidija Magajna

Poleg bolj formalnih načinov ocenjevanja učnih težav, ki so vključujejo zelo strukturirane postopke in specifična navodila za uporabo, vrednotenje in interpretacijo, se za različne namene ocenjevanja učnih težav čedalje bolj uporabljajo tudi različne neformalne oblike diagnostičnega ocenjevanja. Medtem ko so individualni ali skupinski formalni testi običajno standardizirani in s pomočjo norm omogočajo primerjavo posameznikovih dosežkov z vrstniki ali stopnjo šolanja (razredom), pa ima tudi uporaba neformalnih preizkušenj določene prednosti.

Zagovorniki uporabe neformalnih, kvalitativnih načinov diagnostičnega ocenjevanja poudarjajo predvsem, da novi alternativni pristopi k ocenjevanju lahko veliko prispevajo k odkrivanju individualnih učnih potreb in načrtovanju prilagajanja poučevanja in pomoči. Alternativni načini ocenjevanja omogočajo zbiranje relevantnih informacij na področjih, ki so glede na ugotovitve kognitivne teorije in raziskav centralnega pomena za doseganje optimalnega razvoja potencialov, še posebej pri izjemnih učencih: na področju samo-regulacije, metakognicije, kvalitete mišljenja in razumevanja, transferja učenja in rabe povratnih informacij za učno napredovanje (Lupart, 2004).

Neformalni načini diagnostičnega ocenjevanja so manj strukturirani, oziroma drugače strukturirani, testatorju omogočajo večjo svobodo, vendar pa so zato bolj pod vplivom subjektivnih dejavnikov, sama interpretacija rezultatov je zato pogosto težja. V okviru teh pristopov se otroke spodbuja, da izdelujejo, oblikujejo, pojasnjujejo, odgovarjajo itd., nekateri pristopi vključujejo uporabo gradiv in aktivnosti iz učnega načrta. Neformalni načini ocenjevanja so lahko naključni ali sistematični in imajo svoje prednosti in pomanjkljivosti. Prednost neformalnega ocenjevanja učenja je, da poteka v naravnem okolju, je otrokom bolj prijazno, upošteva in uporablja šolski kurikulum in omogoča večjo fleksibilnost osebi, ki ocenjevanje izvaja (prilagajanje tempa, možnosti spodbujanja otroka). Prednost neformalnih oblik ocenjevanja je tudi, da jih lahko uporabljamo bolj pogosto, kar je še posebej pomembno pri spremljanju napredka posameznika.

Med najpogosteje uporabljene neformalne strategije ocenjevanja učnih težav spadajo:

- Kriterijski testi
- Analiza naloge, opravila
- Funkcionalna ocena vedenja
- Ekološko ocenjevanje (opazovanje)
- Intervju
- Ocenjevanje in merjenje, ki temelji na kurikulumu
- Portfolio ocenjevanje
- Avtentično/ naturalistično/ na izvajanju-produktu osnovano ocenjevanje
- Diagnostično poučevanje

V nadaljevanju bodo bolj podrobno predstavljene nekatere neformalne strategije diagnostičnega ocenjevanja, ki se v svetu pogosto in učinkovito uporabljajo na področju

ocenjevanja učnih težav: funkcionalna ocena vedenja in strategije ocenjevanja in merjenja, ki temeljijo na kurikulumu. Zato se bomo v tem prispevku pri predstavitvi omejili le na nekatere strategije neformalnega diagnostičnega ocenjevanja, ki se v našem prostori manj uporabljajo in niso predstavljene v drugih prispevkih.

Kriterijske teste vrednotimo glede na standard ali kriterij, za katerega učitelj, šola ali sestavljalec (izdajatelj testa) določita, da predstavlja sprejemljivo raven obvladanja neke veščine (kriterij obvladanja se običajno giblje med 75 in 85 % pravilno rešenih postavk). Kriterijski testi pomagajo identificirati kako otrok obvlada nekatere posebne spretnosti:

- Kaj lahko in česa ne zmore narediti?
- Katere spretnosti mora še pridobiti?

Kriterijske teste uporabimo, ko nas ne zanima primerjava z drugimi učenci iste starosti kot npr. pri normiranih testih, temveč le ali je učenec neko sestavino, korak ali podspretnost obvladal.

Analizo nalog uporabljamo pri različno kompleksnih nalogah in pri različnih starostih za identifikacijo glavnih sestavin naloge in razvrščanje potrebnih spretnosti v primerno učno zaporedje. Postopek analize nalog zahteva razumevanje narave kurikulumu, nalog in hierarhije spretnosti za uspešno izvajanje nalog. Postopek poteka tako, da nalogo razdelimo v serijo manjših nalog in nato opazujemo:

- katere sestavine je otrok obvladal (kaj naj poučujemo naprej),
- kakšna je narava težav (na kakšne probleme je naletel ko ni bil zmožen izvesti neke naloge),
- kje potrebuje pomoč (kakšni koraki so potrebni, da izvede celotno nalogo; kakšne prilagoditve lahko naredimo ali kakšne možnosti so na razpolago, ko obvladanje naloge ni uresničljiv cilj).

V skladu z ugotovitvami nato usmerimo načine podpore in pomoči.

Ekološko ocenjevanje vključuje direktno opazovanje in ocenjevanje otroka v številnih okoljih, v katerih običajno deluje. Namen ekološkega ocenjevanja je dokazati kako različna vedenja vplivajo na učenca in njegovo šolsko izvajanje. Kritična vprašanja, ki si jih pri tem zastavljamo so:

- V kakšnem okolju kaže učenec težave?
- Ali so prisotni primeri ustreznega funkcioniranja?
- Kaj se od učenca pričakuje v vsakem tipu okolja na šolskem in vedenjskem področju?
- Kakšne razlike obstajajo v okoljih, v katerih kaže učenec največje ali najmanjše težave?

- Kakšne posledice imajo te razlike za planiranje poučevanja?

Ekološko ocenjevanje vključuje: interakcije med učenci, učitelji in drugimi, predstavitev materialov in idej, izbiro in uporabo materialov, fizično ureditev okolja, interakcije učenca z drugimi okolji.

Pri avtentičnem/ naturalističnem/ na izvajanju ali produktu osnovanem ocenjevanju od učenca zahtevamo, da nekaj izvede, ustvari, uprizori, izdelava ali naredi in ocenjujemo njegovo izvajanje ali izdelek. Pri tem uporabimo naloge, ki predstavljajo smiselne dejavnosti poučevanja in pozivamo k aplikacijam idej, spoznanj ali principov v realnem svetu. Metoda omogoča diagnostično ocenjevanje višjih ravni mišljenja in veščin reševanja problemov na različnih področjih, predvsem pa tudi posameznikov ustvarjalnosti. Ker metoda temelji na uporabi celostne presoje strokovnjaka, so možnosti subjektivnih vplivov večje. Uporabo teh metod priporočajo pri diagnostičnem ocenjevanju nadarjenih učencev z učnimi težavami splošne in specifične narave (Lupart, 2004).

Diagnostično poučevanje uporabljamo za evalvacijo različnih vplivov dveh tehnik pomoči. Pri tem beležimo učinke ene strategije in primerjamo z učinki pri drugače uporabljeni tehniki.